Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Stagevergoedingen in cao's 2023

Stagevergoedingen in cao's 2023

Colofon

Contactpersoon	Ilona (A.J.H.) Domen Wetenschappelijk onderzoeker, projectleider PostbusUAWcaoonderzoek@minszw.nl Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving (UAW) Afdeling CAO-onderzoek en Beleidsinformatie (COB)
Website	https://www.uitvoeringarbeidsvoorwaardenwetgeving.nl/stagevergoedingen
Bijlagen	Bijlage 1. Cao-afspraken over hoogte stagevergoeding, in alfabetische volgorde (per sector) Bijlage 2. Onderzochte cao's stagevergoedingen, in alfabetische volgorde (naar sector en soort cao)
Auteurs	Ilona Domen Floor van der Zwan Conny Roobol

Inhoud

1. Inleiding 7

1.1 Wat is een cao? 7
1.2 Doel van het onderzoek 8
1.3 Onderzoeksvraag 8
1.4 Methode 8
1.4.1 Cao-onderzoek 8
1.4.2 Wat wordt in dit onderzoek bedoeld met stage? 8
1.4.3 Data-analyse 9

2. Resultaten 10

2.1 Afspraken in cao's over stages 10
2.1.1 Hoe worden stagiairs omschreven in cao's? 10
2.1.2 Werkingssfeer 10
2.1.3 Inzetbaarheid van de stagiair 10
2.1.4 Aantal beschikbare stageplaatsen 11
2.1.5 Duur van de stage 11

2.2 Wat verdient de stagiair? 12
2.2.1 Stagevergoedingen 12
2.2.2 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden 14

2.3 Afspraken in cao's voor bbl'ers 15
2.3.1 Werkingssfeer 16
2.3.2 Wat verdient de bbl'er? 16
2.3.3 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden 17
2.3.4 Aantal beschikbare leerplekken voor bbl'ers 18
2.3.5 Arbeidsovereenkomst voor bbl'ers 19

2.4 Overige duale leervormen 19
2.4.1 Wat verdient de duale student? 20
2.4.2 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden 20
2.4.3 Aantal beschikbare leerplekken voor duale studenten 21

2.5 Afspraken in principeakkoorden over stages 21

Samenvatting

De jaarlijkse monitor 'stagevergoedingen in cao's onderzoekt of er, en welke, afspraken over stages worden gemaakt in cao's, met aandacht voor de vier doelstellingen van het stagepact MBO. Dit onderzoek (2023) is de eerste meting.

In 66% (450) van de onderzochte cao's (681) staat iets over stages. In 15% (68) van deze cao's staat iets over stagevergoedingen en in 78% (53) hiervan wordt een specifiek bedrag vermeld. Voor mbo-stagiairs lopen de stagevergoedingen van 212 tot 500 euro per maand, met 250, 300, en 400 euro als meest voorkomende bedragen. Voor hbo- en wo-stagiairs lopen de stagevergoedingen van 225 tot 550 euro per maand, met 350, 400, en 550 euro als meest voorkomende bedragen voor hbo stagiairs en met 400 en 550 euro als meest voorkomende bedragen voor wo-stagiairs. In 25% (17) van de cao's waarin een stagevergoeding werd vermeld, werd onderscheid gemaakt op basis van opleidingsniveau. In 18% (12) van de cao's waarin een stagevergoeding vermeld stond werd hetzelfde bedrag aan stagiairs van alle opleidingsniveaus gegeven, waarbij in vier van deze cao's expliciet benoemd stond dat de bedragen gelijkgetrokken waren voor alle opleidingsniveaus. In 10% (43) van de cao's waar iets vermeld staat over stages, staan afspraken over onkostenvergoeding. Reiskostenvergoeding komt het meest voor (in 65% van deze cao's; 28).

In 8% (35) van de cao's waar iets vermeld staat over stages, wordt iets vermeld over de inzetbaarheid van de stagiair. Vaak gaat het hier over het niet formatief inzetten van de stagiair en over het takenpakket van de stagiair (aansluitend bij opleiding). In 16% (71) van de cao's waar iets vermeld staat over stages, wordt iets vermeld over het aantal beschikbare stageplaatsen. In 44% (31) van deze cao's wordt een specifiek aantal stageplaatsen vermeld, met een range van één tot 75 stageplaatsen. Hiernaast wordt vaak vermeld dat bedrijven zich inzetten om (meer of zoveel mogelijk) stageplaatsen te creëren, of het beleid ten aanzien van het aantal stageplaatsen door te zetten ten opzichte van vorig jaar.

In 34% (151) van de cao's waar iets vermeld staat over stages, is er een afspraak voor bbl'ers. In 52% (78) van deze cao's gaat het om een loonafspraak voor bbl'ers en in 62% (48) van deze cao's gaat het over loonverschillen op basis van leeftijd. In 6% (9) van de cao's met een afspraak voor bbl'ers, wordt het aantal beschikbare leerplekken voor bbl'ers vermeld. In 46% (70) van de cao's met een afspraak voor bbl'ers, staan afspraken over onkostenvergoedingen. Het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor (in 60% van deze cao's; 42).

In 13% (58) van de cao's waar iets vermeld staat over stages, is er een afspraak voor duale studenten. In 45% (26) van deze cao's gaat het om een loonafspraak voor duale studenten en in 46% (12) hiervan gaat het om loonverschillen op basis van leeftijd. In 40% (23) van de cao's met een afspraak voor duale studenten, staan afspraken over onkostenvergoedingen. Het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor (in 39% van deze cao's; 9).

In 20% van de principeakkoorden die zijn afgesloten in 2023 (62 van de 307) staat iets over stages. In 61% (38) van deze principeakkoorden staat iets over stagevergoedingen en in 39% (15) hiervan wordt er expliciet vermeld dat de stagevergoeding gelijk getrokken is voor alle opleidingsniveaus. Vier principeakkoorden benoemen specifiek het stagepact MBO.

1. Inleiding

Leren in de praktijk is een onmisbaar onderdeel in het onderwijs. Een stage draagt bij aan de overgang van studeren naar werken. Bij veel opleidingen in het beroepsonderwijs is een stage dan ook een verplicht onderdeel van de opleiding. Om voor alle mbo-studenten de eerste kennismaking met de arbeidsmarkt een veilige, waardevolle en positieve ervaring te maken, is er vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW; februari 2023) samen met werkgevers, vakbonden en scholen het stagepact MBO[1] (2023-2027) gesloten. Er is een motie[2] aangenomen waarin OCW wordt gevraagd te kijken welke elementen van het stagepact MBO in het hbo en wo toegepast kunnen worden.

Er zijn vier concrete doelen in het stagepact MBO opgesteld. Het eerste doel is het verbeteren van de stagebegeleiding, zowel vanuit de onderwijsinstelling als vanuit het leerbedrijf. Dit geldt voor stages en leerbanen en gaat ook over goed contact tussen de onderwijsinstelling, het leerbedrijf en de student. Het tweede doel is het uitbannen van stagediscriminatie. Stagediscriminatie is onacceptabel en dit wordt tegengegaan door in te zetten op het (h)erkennen, voorkomen en aanpakken ervan. Er wordt ingezet op sociale normstelling, gelijke kansen op stages door bijvoorbeeld stagematching[3], een sociaal veilige leeromgeving, meldpunten voor discriminatie en opvolging van de meldingen[4]. Het derde doel is voldoende stageplaatsen creëren. Er moeten voldoende kwalitatief goede en toegankelijke stageplaatsen en leerbanen zijn en blijven, die ook goed vindbaar zijn voor studenten. Het vierde en laatste doel is een passende stagevergoeding. De vergoeding moet minimaal alle kosten die een student maakt om stage te lopen bij een werkgever dekken, inclusief reiskosten en Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG; onkostenvergoeding). In geval van een leerbaan (beroepsbegeleidende leerweg [bbl]) moet er naast een onkostenvergoeding ook een arbeidscontract en loon worden gegeven. Het doel is om deze afspraken over vergoedingen voor stagiairs in collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's) op te nemen.

Aangezien studenten binnen het hbo en wo ook een passende stagevergoeding zouden moeten krijgen, is er een motie[5] aangenomen, waarin de regering is gevraagd om de afspraken over stagevergoedingen niet alleen te laten gelden binnen het mbo, maar ook binnen het hbo en wo. Het plan is om een jaarlijkse monitor stagevergoedingen uit te voeren met een uitsplitsing naar economische sector en onderwijsniveau. Daarnaast roept Minister Dijkgraaf (Onderwijs) sociale partners op om afspraken in cao's te maken over stagevergoedingen voor studenten van alle onderwijsniveaus[6].

1.1 Wat is een cao?

Werkgever(s) en vakbond(en) onderhandelen met elkaar over de arbeidsvoorwaarden voor werknemers. Het resultaat hiervan wordt vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst, genaamd de cao. Deze afspraken gaan bijvoorbeeld over het loon, werktijden, toeslagen en pensioen. Een cao geldt voor een grote groep mensen. Er bestaan twee soorten cao's. Een ondernemingscao is een collectieve afspraak die geldt binnen één bedrijf. Deze cao wordt afgesloten tussen een werkgever en een of meer werknemersorganisaties. Een bedrijfstakcao is een collectieve afspraak die geldt voor een groep bedrijven binnen een branche. Deze cao wordt afgesloten tussen een of meerdere werkgevers of werkgeversorganisaties en een of meer werknemersorganisaties[7].

1 Stagepact MBO 2023 - 2027 | Convenant | Rijksoverheid.nl (14-02-2023)
2 Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2024 | Tweede Kamer der Staten-Generaal
3 Het Wetsvoorstel toezicht gelijke kansen bij werving en selectie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid [SZW] moet hierbij helpen
4 Meldingen en signalen worden geregistreerd en doorgegeven aan de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven [SBB]
5 Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2023 | Tweede Kamer der Staten-Generaal
6 Oproep minister Dijkgraaf: passende stagevergoeding voor álle studenten | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl
7 Wat is een cao? | Rijksoverheid.nl

Uit de meest recente CBS-cijfers (peildatum 01-07-2022) blijkt dat Nederland 8,4 miljoen werknemers telt[8]. Van deze 8,4 miljoen werknemers vallen 6,1 miljoen werknemers volgens het CBS onder een cao. De resterende 2,4 miljoen werknemers vallen niet onder een cao, maar in de praktijk blijkt dat heel wat werkgevers zonder aangemelde cao wel een bepaalde cao geheel of gedeeltelijk op vrijwillige basis volgen. Bijna 72% van alle werknemers valt volgens het CBS dus onder een cao.

1.2 Doel van het onderzoek

Het ministerie van OCW wil de vergoedingen voor stagiairs, en de andere doelstellingen uit het stagepact MBO, jaarlijks monitoren. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW; directie UAW/COB) zal daarom jaarlijks (2023-2027) een onderzoek doen naar afspraken over stages en vergoedingen voor stagiairs in cao's. De jaarlijkse monitor 'stagevergoedingen in cao's' onderzoekt of er, en welke, afspraken over stages worden gemaakt in cao's, met aandacht voor de vier doelstellingen van het stagepact MBO.

1.3 Onderzoeksvraag

Aansluitend bij de doelstelling, is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

In hoeverre zijn in cao's afspraken gemaakt over stages en vergoedingen voor stagiairs, en hoe zien deze afspraken eruit?

Deze hoofdvraag is opgesplitst in de volgende deelvragen:

1. In hoeverre worden stages in cao's vermeld, en hoe worden deze stages genoemd?
2. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over (het aantal beschikbare) stageplaatsen?
3. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over de duur van stages?
4. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over stagevergoedingen, wat is de hoogte van deze stagevergoedingen (per maand), en wordt de stagevergoeding naar rato (van uren) uitgekeerd?
5. In hoeverre zijn er verschillen in stagevergoedingen tussen onderwijsniveaus (mbo, hbo, wo), leerjaren en leeftijd?
6. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over onkostenvergoedingen voor stagiairs, en welke onkosten worden vergoed?
7. In hoeverre worden in cao's afspraken gemaakt over de beroepsbegeleidende leerweg (bbl), en hoe zien deze afspraken eruit?
8. In hoeverre worden in cao's afspraken gemaakt over andere duale leervormen, en hoe zien deze afspraken eruit?

1.4 Methode

1.4.1 Cao-onderzoek

Om vast te stellen welke cao-afspraken er zijn over stages en vergoedingen voor stagiairs worden reguliere cao's onderzocht die aangemeld zijn bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). In totaal zijn er 681 reguliere cao's aangemeld bij SZW (peildatum 01-08-2023) waaronder ruim 6,2 miljoen werknemers vallen. Het gaat om 177 bedrijfstakcao's met ruim 5,7 miljoen werknemers en 504 ondernemingscao's met ruim 0,4 miljoen werknemers. In Tabel 1 is per economische sector het aantal bedrijfstakcao's en ondernemingscao's en het bijbehorende aantal werknemers weergegeven.

1.4.2 Wat wordt in dit onderzoek bedoeld met stage?

Er bestaan verschillende soorten stages. Dit onderzoek richt zich op stages vanuit het onderwijs bij een bedrijf als onderdeel van een opleiding. Stages vanuit of binnen een organisatie met als doel de mobiliteit van werknemers te bevorderen, en stages vanuit Wajong of de Participatiewet, worden in dit onderzoek niet meegenomen. Studenten die, in tegenstelling tot andere stagevormen, een arbeidsovereenkomst hebben met het leerbedrijf en salaris ontvangen (bijvoorbeeld bbl, duale leervormen), zullen binnen dit onderzoek apart aan bod komen.

[8] CBS

Tabel 1. Reguliere bedrijfstakcao's en ondernemingscao's naar economische sector

Economische sector	Bedrijfstakcao's		Ondernemingscao's		Totaal	
	Aantal cao's	Aantal werknemers	Aantal cao's	Aantal werknemers	Aantal cao's	Aantal werknemers
Landbouw, bosbouw, en visserij	10	126.332	3	1.241	13	127.573
Industrie en nutsbedrijven	44	647.080	256	108.161	300	755.241
Bouw	11	293.029	4	5.461	15	298.490
Handel	28	898.273	32	22.295	60	920.568
Vervoer en opslag	7	206.896	81	121.554	88	328.450
Horeca	5	352.630	1	600	6	353.230
Informatie en communicatie	3	24.505	9	18.175	12	42.680
Financiële instellingen	3	22.468	17	100.450	20	122.918
Zakelijke dienstverlening (inclusief advies en onderzoek)	18	811.114	55	39.566	73	850.680
Openbaar bestuur	7	501.939	6	29.797	14	531.736
Onderwijs	8	487.016	12	3.613	20	490.629
Zorg	11	1.274.857	8	10.207	19	1.285.064
Cultuur, sport en recreatie/ overige dienstverlening	22	85.947	20	8.679	42	94.626
Totaal	**177**	**5.732.086**	**504**	**469.799**	**682**	**6.201.885**

1.4.3 Data-analyse

Alle cao's zijn onderzocht op afspraken over stages en vergoedingen voor stagiairs. De gevonden afspraken zijn gecodeerd aan de hand van de deelvragen (documentanalyse). Hierna zijn de resultaten van de documentanalyse geëxporteerd naar SPSS, om zowel een inhoudelijke analyse van de tekstfragmenten als een beschrijvende, kwantitatieve analyse naar aantallen cao's te doen. Waar relevant is in deze analyses onderscheid gemaakt tussen economische sectoren (zie Tabel 1 voor de 13 sectoren), soort cao (bedrijfstak/onderneming), en grootte van de cao's (Zie Tabel 2)[9].

Tabel 2. Reguliere bedrijfstakcao's en ondernemingscao's naar economische sector

	Bedrijfstakcao	Ondernemingscao
Klein	<3000	<125
Middel	3000 - 13000	125 - 400
Groot	>13000	>400

[9] Uit de analyses naar verschillen op basis van grootte van de cao's zijn geen interessante resultaten naar voren gekomen. Deze zijn dan ook niet opgenomen in het rapport. Kanttekening hierbij is dat de aantallen cao's met afspraken over stagevergoedingen en voor bbl'ers per categorie van grootte van de cao erg klein waren.

2. Resultaten

2.1 Afspraken in cao's over stages

- **In 450 van de 681 onderzochte cao's staat iets over stages.**
- **In 35 cao's is er aandacht voor de inzetbaarheid van de stagiair.**
- **In 71 cao's is er aandacht voor het aantal stageplaatsen.**

In meer dan de helft van de onderzochte cao's (450 van de 681 cao's) wordt iets met betrekking tot stages vermeld. Het gaat om 139 bedrijfstakcao's en 311 ondernemingscao's. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven en de zorg. In de paragrafen hieronder worden de termen die worden gebruikt om stages aan te duiden, de werkingssfeer van de cao (wie valt er wel en niet onder de cao), de inzetbaarheid van stagiairs, het aantal beschikbare stageplaatsen, en de duur van stages verder uitgewerkt.

2.1.1 Hoe worden stagiairs omschreven in cao's?

In Tabel 3 staan de termen die in cao's worden gebruikt om studenten die in het kader van de opleiding werkervaring opdoen bij een bedrijf, te omschrijven. Aangegeven is hoe vaak de termen worden genoemd, opgesplitst naar bedrijfstakcao's en ondernemingscao's[10].

2.1.2 Werkingssfeer

In elke cao staat een paragraaf waarin de werkingssfeer van een cao wordt omschreven. Hierin staat voor wie de cao wel en niet geldt. In 247 van de 681 cao's, worden stagiairs specifiek benoemd in de werkingssfeer van de cao. In de meeste gevallen wordt in de werkingssfeer van de cao benoemd dat de stagiair geen werknemer is en dus niet onder de werkingssfeer van de cao valt (en dat de cao dus niet op hen van toepassing is). Echter, in 12 cao's (zeven bedrijfstakcao's en vijf ondernemingscao's) wordt in de werkingssfeer benoemd dat de cao, met uitzondering van enkele artikelen, ook op de stagiair van toepassing is.

Gelijkgesteld met een werknemer wordt degene die aan de werkgever ter beschikking is gesteld door een uitzendbureau, als stagiair werkzaam is, of meer in algemene zin anderszins persoonlijk bij de werkgever werkzaam is. ***(FNV Horecabond)***

Deze cao geldt voor de stageovereenkomst, met uitzondering van de hoofdstukken 3, 4, 6, 7, 8, 9 en 10. ***(Branche Cao Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties)***

2.1.3 Inzetbaarheid van de stagiair

In een aantal cao's (35 van de 681; 24 bedrijfstakcao's en 11 ondernemingscao's) wordt iets vermeld over de inzetbaarheid van de stagiair. Vaak gaat het om het niet formatief inzetten van de stagiair en over het takenpakket van de stagiair (aansluitend bij de opleiding). Dit sluit aan bij de doelstellingen van het stagepact MBO dat de stagiair niet als een reguliere werknemer wordt gezien of ingezet en in de gelegenheid moet worden gesteld om te leren.

Een stagiair werkt op basis van een schriftelijke stage-overeenkomst. Een stagiair is geen werknemer in de zin van de cao en wordt niet formatief ingezet. ***(Zelfstandige klinieken Nederland)***

De werkgever zet de stagiair niet facturabel in. De werkgever neemt de stagiair op in het rooster. De werkgever wijst per stagiair één gediplomeerde praktijkopleider aan. De werkgever plaatst per dag zoveel stagiaires als er praktijkopleiders zijn zodat een 1:1- begeleiding gegarandeerd is. ***(Veiligheidsdomein)***

Je werkgever moet ervoor zorgen dat, als er een stagiair in de onderneming werkzaam is, er een evenwicht is tussen de theorie en praktijkcomponent van de opleiding van de stagiair. Dit betekent dat een stagiair werkzaamheden kan doen in het bedrijf. Maar wel op voorwaarde dat de stagiair met het uitvoeren van deze werkzaamheden de voor zijn opleiding noodzakelijke theorie- en praktijkervaring kan opdoen. ***(Contractcateringbranche)***

[10] Er kunnen meerdere termen in een cao voorkomen, waardoor het totaal aantal termen groter is dan het totaal aantal cao's met afspraken over stages (450).

Tabel 3. Omschrijving stagiairs in cao's

Term	Aantal cao's	Aantal bedrijfstakcao's	Aantal ondernemingscao's
Stagiair(es)	265	70	195
BBL	151	79	72
Stage	98	32	66
Leerarbeidsovereenkomst	64	27	37
Duaal	58	33	25
Leerling(werknemer)	46	27	19
BOL	37	27	10
Beroepspraktijkvorming (BPV)	28	26	2
Vakopleiding	16	9	7
Werkleertraject	15	5	10
Afstudeerstage	14	4	10
Snuffelstage	10	6	4
Arts in opleiding (Aios)	7	5	2
Aspirant	5	3	2
Leerling	5	4	1
Onderzoeksstage	4	2	2
Coassistent	4	4	0
Meewerkstage	3	1	2
Leraar in opleiding (LIO)	3	3	0
Maatschappelijke stage	3	2	1
Overig	27	8	19

2.1.4 Aantal beschikbare stageplaatsen

In 71 van de 681 cao's (17 bedrijfstakcao's en 54 ondernemingscao's) wordt iets vermeld over het aantal beschikbare stageplaatsen. In 31 van deze cao's wordt een specifiek aantal stageplaatsen genoemd (variërend van één tot 75 stageplaatsen). In de rest van de cao's wordt veelal vermeld dat bedrijven zich inzetten om (meer of zoveel mogelijk) stageplaatsen te creëren, of het beleid ten aanzien van het aantal stageplaatsen door te zetten ten opzichte van vorig jaar zonder een specifiek aantal stageplaatsen te noemen.

2.1.5 Duur van de stage

In een beperkt aantal cao's (18 van de 681; 14 bedrijfstakcao's en vier ondernemingscao's) wordt iets vermeld over de duur van de stage. Binnen het onderwijs (drie cao's) gaat het om een stage van vijf maanden (werktijdfactor één).

> *Een periode die overeenkomt met een benoeming van 5 maanden voor een werktijdfactor 1,0000. Deze periode dient te eindigen voor de datum waarop de zomervakantie van de instelling begint.* ***(Voortgezet Onderwijs)***

Andere voorbeelden zijn een stage voor de gehele duur van de opleiding, een stageduur afhankelijk van de leerdoelen van de stagiair, en een stage van minimaal een maand of 144 uur.

> *De leerling voor wie in de opleiding een stage als verplicht onderdeel van de studie is opgenomen, heeft recht op een stagevergoeding. Voorwaarde is dat de stage tenminste 144 uur per studiejaar bedraagt.* ***(Ziekenhuizen)***
>
> *Stagiairs hebben recht op stagevergoeding indien het een stage betreft die aan de volgende voorwaarden voldoet: a. de stage wordt in het opleidingsprotocol als een verplichte stage aangemerkt; b. de stage duurt langer dan een maand; c. de stage heeft een minimale omvang van 150 uur.* ***(Gehandicaptenzorg)***
>
> *De stageovereenkomst wordt voor bepaalde tijd aangegaan. De duur van de overeenkomst is afhankelijk van de leerdoelen van de stagiair.* ***(Scalabor; Branche Cao Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties)***
>
> *Tussen de stagegever en de stagiair zal een stageovereenkomst voor bepaalde tijd worden gesloten. De duur van de overeenkomst wordt bepaald door de wettelijk vereiste vaartijd en zal indien noodzakelijk worden verlengd met de tijd die nodig is om de stagiair te repatriëren.* ***(Hal Beheer BV)***

2.2 Wat verdient de stagiair?

- **In 68 cao's staat een afspraak over stagevergoedingen, waarbij in 53 cao's specifieke bedragen worden genoemd.**
- **Het meest voorkomende stagevergoeding bedrag ongeacht opleidingsniveau is 400 euro per maand.**
- **In 17 cao's wordt een onderscheid gemaakt in stagevergoeding op basis van opleidingsniveau.**
- **In 12 cao's wordt hetzelfde bedrag aan stagiairs van alle opleidingsniveaus gegeven.**
- **In 43 cao's staan afspraken over onkostenvergoeding; reiskostenvergoeding komt het meest voor.**

"Elke student – mbo, hbo of wo – verdient een passende stagevergoeding", aldus minister Dijkgraaf (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)[11]. Uit onderzoek onder hbo-studenten blijkt dat met name onderwijsstagiairs meestal geen vergoeding ontvangen voor hun werkzaamheden. Dat geldt ook voor veel zorgstudenten[12]. Het vierde doel van het stagepact MBO is een passende stagevergoeding. Iedere stagiair moet een passende stagevergoeding ontvangen, waarbij minimaal alle kosten die een student maakt om stage te lopen bij een werkgever, gedekt zijn. De volgende paragrafen schetsen een beeld van wat er momenteel in cao's is opgenomen over vergoedingen voor stagiairs.

2.2.1 Stagevergoedingen

In 68 cao's (37 bedrijfstakcao's en 31 ondernemingscao's), ongeveer 1 op de 10 van de 681 onderzochte cao's, wordt verwezen naar een stagevergoeding.
De afspraken komen het meest voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (13 cao's, 19%), zorg (12 cao's, 18%) en cultuur, sport, en recreatie/overige dienstverlening (11 cao's, 16%). In de sectoren landbouw, bosbouw, en visserij, financiële instellingen, openbaar bestuur, en onderwijs, komen afspraken over stagevergoedingen het minst voor. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste bevindingen over stagevergoedingen in cao's, namelijk de voorwaarden voor het ontvangen van een stagevergoeding, de hoogte van de stagevergoeding, verschillen in stagevergoedingen en vrijblijvende afspraken.

2.2.1.1. Wanneer ontvangt de stagiair een stagevergoeding?
In 20 cao's worden voorwaarden gesteld aan het ontvangen van een stagevergoeding. Vaak gaat het om voorwaarden over de duur van de stage en het verplichte karakter van de stage (als onderdeel van de opleiding) om een stage-vergoeding te ontvangen. Ook wordt een enkele keer benoemd dat het afsluiten van een stageovereenkomst een voorwaarde is voor het ontvangen van een stagevergoeding.

> *De leerling voor wie in de opleiding een stage als verplicht onderdeel van de studie is opgenomen, heeft recht op een stagevergoeding. Voorwaarde is dat de stage ten minste 160 uur per studiejaar bedraagt.* ***(Zelfstandige klinieken Nederland)***

[11] Oproep minister Dijkgraaf: passende stagevergoeding voor álle studenten | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl

[12] Stagetekorten in het hbo Tussenrapportage 2. Stagetekorten in het hbo Tussenrapportage 2 | Rapport | Rijksoverheid.nl

2.2.1.2. *De hoogte van de stagevergoeding*
In 53 cao's worden (voorbeeld)bedragen genoemd voor stagevergoedingen. De onderstaande voorbeelden laten zien dat er verschillende manieren zijn waarop de stagevergoedingen worden uitgedrukt. Het kan gaan om een vergoeding per dag, per maand, bruto of netto, een percentage van een schaal, of het minimumloon. In 29 cao's wordt bovendien benoemd dat het naar-rato-beginsel wordt toegepast op basis van onder andere 32, 36, of 40 uur. Dit betekent dat de stagevergoeding wordt uitbetaald naar het aantal uren dat de stagiair stage loopt.

> *Stagiaires komen in aanmerking voor een stagevergoeding van 350 euro bruto per maand o.b.v. 36 uur per week. Dit is tevens een tegemoetkoming in eventueel gemaakte kosten voor de stagiair. Deze vergoeding geldt voor een stageomvang van 32 tot 36 uur. Bij een urenomvang minder dan 32 uur wordt de stagevergoeding naar rato van een voltijd dienstverband berekend.* ***(Rechtsbijstand)***

> *Een stagiair heeft recht op een minimumvergoeding van EUR250 per maand bij een volledige werkweek.* ***(Contractcateringbranche)***

> *Een student die als onderdeel van diens studie of opleiding werkzaamheden verricht voor de werkgever ontvangt een stagevergoeding van EUR350 bruto per maand bij vijf volledige stagedagen per week. Voor een deeltijd-stage geldt een vergoeding naar rato.* ***(NAPK Muziekensembles)***

Zie Figuur 1 voor een overzicht van de stagebedragen per opleidingsniveau. In de cao's worden voor mbo-stagiairs bedragen vermeld tussen de 212 en de 500 euro per maand. De meest voorkomende bedragen voor mbo-stagiairs zijn 250, 300 en 400 euro per maand. Voor zowel hbo- als wo-stagiairs worden bedragen tussen de 225 en 550 euro per maand vermeld. Voor hbo-stagiairs zijn de meest voorkomende bedragen 350, 400 en 550 euro per maand. Voor wo-stagiairs zijn de meest voorkomende bedragen 400 en 550 euro per maand[13]. Het stagevergoeding bedrag dat het meest voorkomt voor stagiairs ongeacht opleidingsniveau is 400 euro per maand.

Figuur 1. Range van en meest voorkomende stagebedragen per opleidingsniveau

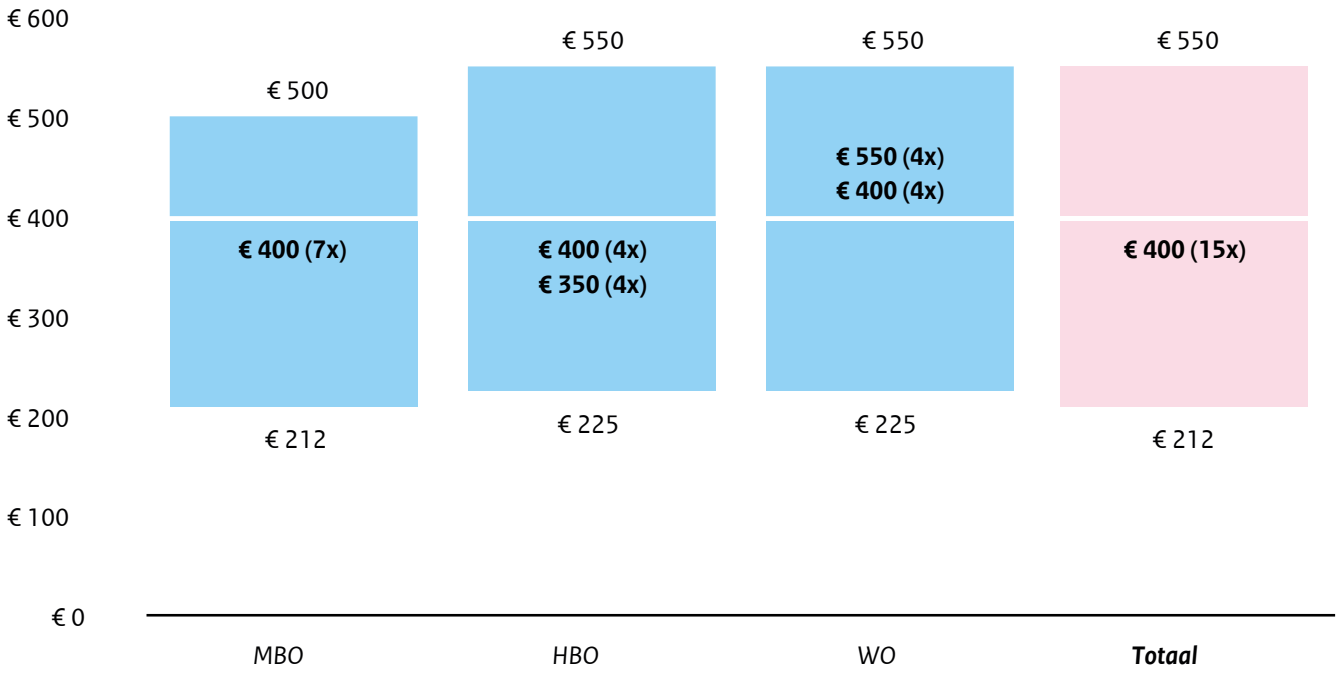

[13] De genoemde bedragen zijn niet gecorrigeerd voor de arbeidsduur of het naar rato beginsel. Verder zijn de paragrafen over stage-vergoedingen in sommige cao's niet recent. De genoemde bedragen zijn dus niet altijd de bedragen die stagiairs op dit moment ontvangen.

Verder zijn er nog een aantal extra afspraken in relatie tot stagevergoedingen in cao's gevonden. In zes cao's wordt de stagevergoeding jaarlijks geïndexeerd, ofwel op basis van de reguliere salarisverhogingen voor werknemers, ofwel op basis van de consumentenprijsindex (CPI). Ook wordt er in 13 cao's vermeld dat de besproken bedragen minimumbedragen zijn, en er in positieve zin (in het voordeel van de stagiair) door de werkgever mag worden afgeweken. In drie cao's wordt vermeld dat in principe het advies van de onderwijsinstelling betreft de hoogte van de stagevergoeding gevolgd wordt, en enkel in het geval dat deze ontbreekt het adviesbedrag vermeld in de cao als stagevergoeding geldt.

2.2.1.3. Verschillen in stagevergoedingen naar opleidingsniveau, leerjaar en leeftijd

Onderzocht zijn de verschillen in hoogte van de stagevergoeding tussen opleidingsniveaus (vmbo, mbo, hbo, wo). In 17 van de 68 cao's waarin stagevergoedingen genoemd worden, wordt een onderscheid gemaakt in de hoogte van de stagevergoeding op basis van opleidingsniveau. In alle gevallen waarbij een onderscheid gemaakt wordt op basis van opleidingsniveau, ontvangen (v)mbo-studenten de laagste vergoeding. Hbo- en wo-studenten krijgen soms hetzelfde bedrag, en soms ontvangt de wo-student een hoger bedrag dan de hbo-student.
Daarentegen wordt in 12 van de 68 cao's hetzelfde bedrag toegekend aan stagiairs van alle opleidingsniveaus, waarbij in vier cao's expliciet wordt benoemd dat de vergoedingen gelijkgetrokken zijn over de opleidingsniveaus.

> *Stagevergoedingen worden voor alle niveaus (MBO, HBO, WO) bijgesteld naar 400 euro per maand.* ***(Koninklijke MOSA)***

> *Fibrant B.V. stimuleert de inzet van stagiaires. In het kader van gelijke beloning is de stagevergoeding voor alle niveaus gelijkgetrokken naar €400 per maand.* ***(FIBRANT B.V.)***

Minder vaak wordt een onderscheid gemaakt in de stagevergoeding op basis van leerjaar of leeftijd. In drie cao's wordt onderscheid gemaakt op basis van leerjaar, in de zin dat afstudeerders een hogere vergoeding ontvangen dan bijvoorbeeld een eerstejaarsstudent. In drie cao's wordt een verschil in stagevergoeding op basis van leeftijd vermeld. In deze cao's gaat het om stagiairs vanuit de beroepsopleidende leerweg (bol).

2.2.1.4. Vrijblijvende afspraken

Gezien de brede reikwijdte van de cao, kan het zijn dat de betrokken partijen alleen vrijblijvende of op advies gebaseerde afspraken maken in de cao om zo werkgevers zelf de ruimte te geven hier een invulling aan te geven.
In 20 cao's komt een vrijblijvende of algemene afspraak voor, waarbij het ook niet duidelijk is welk bedrag de stagiair ontvangt.

> *De werkgever treft voor stagiaires een passende stagevergoeding regeling zoals die gebruikelijk is in de betreffende bedrijfstak en in het betreffende opleidingsgebied [...].* ***(CDA in dienst voor de stichting personeelsdiensten; CDA personeel in dienst van het CDA)***

> *De werkgever stelt een redelijke stagevergoedingsregeling vast.* ***(Metalektro)***

In drie cao's wordt voor de hoogte van de stagevergoeding verwezen naar interne documenten zoals het personeelshandboek, een stagevergoeding regeling, of naar interne afspraken met de ondernemingsraad (OR).
In enkele gevallen wordt vermeld dat een stagevergoeding een optie is of dat de werkgever en de stagiair onderling een afspraak maken over de hoogte van de stagevergoeding.

> *Een stagiaire ontvangt een stagevergoeding. Werkgever en stagiaire maken onderling een afspraak over de hoogte van deze vergoeding. Deze vergoeding bedraagt minimaal 10 euro per dag. U mag een leerling-medewerker natuurlijk altijd hoger belonen.* ***(HISWA)***

2.2.2 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden

In 43 cao's (24 bedrijfstakcao's en 19 ondernemingscao's) worden onkostenvergoedingen aan de stagiair toegekend. Afspraken komen het meest voor in de sectoren zorg (10 cao's, 23%), zakelijke dienstverlening (8 cao's, 19%), en vervoer en opslag (7 cao's, 16%). In de sectoren landbouw, bosbouw, en visserij, informatie en communicatie, onderwijs, en financiële instellingen komen afspraken over onkostenvergoedingen voor stagiairs het minst voor. In drie cao's staat dat alle kosten die de stagiair maakt in opdracht van de werkgever, wel met toestemming van de werkgever, vergoed zullen worden.
In 12 cao's wordt de stagevergoeding in principe ook als onkostenvergoeding gezien. Ook is er in enkele cao's

sprake van een vrijblijvende afspraak waarbij niet duidelijk is welke onkostenvergoedingen aan de stagiair toegekend worden. Hieronder zullen enkele van de veelvoorkomende onkostenvergoedingen besproken worden.

2.2.2.1. Reiskosten-, verblijfskosten- en huisvestingsvergoeding

In de onderzochte cao's met onkostenvergoedingen voor stagiairs komen afspraken over een reiskostenvergoeding voor stagiairs het meest voor (28 cao's). In de meeste gevallen is het ontvangen van een vergoeding gerelateerd aan de studenten ov-kaart. Als een stagiair over een studenten ov-kaart beschikt, betaalt de werkgever geen extra reiskostenvergoeding. In het geval dat de stagiair niet over een studenten ov-kaart beschikt, of in sommige cao's ook als deze kaart tijdens de stagedag niet het volledige bedrag dekt, biedt de werkgever over het algemeen een reiskostenvergoeding conform de vergoeding voor werknemers.
Ook staat in acht cao's dat eventueel gemaakte verblijfs- of huisvestingskosten kunnen worden vergoed voor de stagiair. Vaak wordt een maximumbedrag genoemd tot waar de werkgever de kosten vergoedt.

2.2.2.2. VOG en andere stage vereisten

Daarnaast zijn ook afspraken in cao's gemaakt over het vergoeden van stage vereisten. In twee cao's wordt bijvoorbeeld vermeld dat een VOG of een ander noodzakelijk diploma of keuring vergoed zal worden vanuit de werkgever. In vier cao's binnen de zorg wordt daarnaast vermeld dat stagiairs noodzakelijke inentingen vergoed krijgen vanuit de overheid of de werkgever.
Ook wordt in twaalf cao's gesproken over het verzekeren van de stagiair voor bijvoorbeeld ongevallen, molest, of aansprakelijkheid. Stagiairs zijn volgens de sociale zekerheidswetgeving geen werknemer en zijn dus niet altijd automatisch meeverzekerd. In vier cao's wordt dan ook opgeroepen dat de stagiair zelf een verzekering afsluit. In andere gevallen roept de cao op dat werkgevers of opleidingsinstituten deze verzekering voor de stagiair afsluiten.

2.2.2.3. Andere werkgerelateerde vergoedingen en afspraken

Minder vaak zijn in cao's afspraken gevonden over andere onkostenvergoedingen tijdens de stage. Zo wordt in drie cao's vermeld dat maaltijden vergoed worden voor stagiairs conform de vergoeding voor werknemers. Ook zijn soms vergoedingen voor stagiairs benoemd voor onder andere het werken op onregelmatige tijden, bij ongemakken, of thuiswerkkosten. In twee cao's wordt opgeroepen om terughoudend te zijn bij het inroosteren van stagiairs voor nachtdiensten. In vier cao's wordt gesproken over een vergoeding voor of het verlenen van benodigde veiligheidsmaterialen, studiematerialen, en werkkleding aan stagiairs.

Daarnaast zijn in vier cao's afspraken gemaakt over het doorbetalen van de stagevergoeding bij ziekte of in geval van algemene feestdagen.

2.2.2.4. Coassistenten

Een uitzondering op de onkostenvergoedingen zijn coassistenten die stage lopen in de zorg. Deze groep ontvangt enkel een onkostenvergoeding en over het algemeen geen stagevergoeding. In vijf cao's wordt een onkostenvergoeding van 100 euro bruto per maand vermeld voor de coassistent.

2.2.2.5. Uitsluiten van stagiairs van onkostenvergoedingen

Ten slotte wordt in 14 cao's specifiek benoemd dat stagiairs zijn uitgesloten van onkostenvergoedingen die wel van toepassing zijn op werknemers. Voorbeelden van afspraken waar de stagiair van uitgesloten wordt, zijn onder andere bepaalde verzekeringen, het fietsplan, een vergoeding voor het werken op onregelmatige uren of thuiswerken, of personeelskorting.

2.3 Afspraken in cao's voor bbl'ers

- **In 151 cao's staan afspraken voor bbl'ers.**
- **In 78 cao's staan loonafspraken voor bbl'ers; loonverschillen komen het meest voor op basis van leeftijd.**
- **In 70 cao's staan afspraken over onkostenvergoeding voor bbl'ers; het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor.**

In het stagepact MBO worden ook doelen gesteld voor bbl'ers. Deze groep studenten werkt op basis van zowel een leerovereenkomst als een arbeidsovereenkomst en kan loon ontvangen conform het wettelijk minimumloon voor bbl'ers[14]. De praktijkervaring die studenten in het mbo opdoen, heet ook wel beroepspraktijkvorming (bpv). Bbl'ers werken drie of vier dagen per week in een leerbedrijf. Afhankelijk van de leerweg is dat ongeveer 70 procent van de opleidingstijd[15]. De rest van de week volgen bbl'ers theorieonderwijs. De beroepspraktijkvorming is wettelijk geregeld in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)[16].

[14] Bedragen minimumloon bbl-opleiding 2023 | Minimumloon | Rijksoverheid.nl
[15] Stage of beroepspraktijkvorming in het mbo | Middelbaar beroepsonderwijs | Inspectie van het onderwijs (onderwijsinspectie.nl)
[16] wetten.nl - Regeling - Wet educatie en beroepsonderwijs - BWBR0007625 (overheid.nl)

In 151 cao's (79 bedrijfstakcao's en 72 ondernemingscao's) staan afspraken voor bbl'ers. Dat is ruim een vijfde van de 681 onderzochte cao's. Afspraken voor bbl'ers kunnen gaan over het loon, onkostenvergoedingen, overige secundaire arbeidsvoorwaarden, beschikbare evenals de kwaliteit van leerplekken, en de (leer)arbeidsovereenkomst. De meeste afspraken voor bbl'ers komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (38%), handel (15%), vervoer en opslag (10%), zakelijke dienstverlening (9%) en de zorg (7%). In de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, cultuur, horeca, onderwijs en financiële instellingen komen de minste afspraken voor bbl'ers voor.

2.3.1 Werkingssfeer

In elke cao staat een paragraaf waarin de werkingssfeer van een cao wordt omschreven. Hierin staat voor wie de cao wel en niet geldt. Omdat bbl'ers voor hun beroepspraktijkvorming in dienst zijn van een leerbedrijf, vallen zij vaak onder de werkingssfeer van een cao en is de cao dus (grotendeels) op hen van toepassing. In enkele cao's worden bbl'ers wel benoemd in de werkingssfeer van de cao met een verwijzing naar de (leer) arbeidsovereenkomst.

In 11 cao's (één bedrijfstakcao en 10 ondernemingscao's) staat expliciet vermeld dat de cao niet van toepassing is op bbl'ers. Met uitzondering van één cao, wordt dit aangegeven door bbl'ers niet als werknemers in de zin van de cao te zien. Zij vallen dan niet onder de werkingssfeer van de cao en de cao is dan dus niet op hen van toepassing.

> *Stagiaires en BBL-ers (Beroeps Begeleidende Leerweg) worden niet beschouwd als medewerkers in de zin van deze cao.* ***(Holland Casino)***

2.3.2 Wat verdient de bbl'er?

Het stagepact MBO streeft ernaar dat alle bbl'ers loon ontvangen dat minimaal conform de wettelijk vastgestelde bedragen is. Vanuit dit uitgangspunt is onderzocht in hoeverre in de 151 cao's met een afspraak voor bbl'ers afspraken over het loon voor bbl'ers zijn gemaakt. Dit is het geval in 78 cao's (43 bedrijfstakcao's en 35 ondernemingscao's). Dat is ruim de helft van de 151 cao's met een afspraak voor bbl'ers. De meeste cao-afspraken over het loon voor bbl'ers zijn concreet: het loon is onderdeel van een (aparte) salaristabel (leerlingenschaal) met daarin opgenomen een leerjaar- of leeftijdsstaffel. De leeftijdsstaffel kan de wettelijk vastgestelde minimum(jeugd)bedragen volgen, maar ook andere leeftijdsstaffels komen voor. Maar soms bevat de afspraak geen concrete informatie. Er wordt bijvoorbeeld alleen vermeld dat bbl'ers tot de aanloopschaal van de functie behoren waarvoor zij worden opgeleid.

> *De werkgever deelt de werknemer die werkt in een BBL leer-/ werktraject, in functiegroep 3 in (inclusief de aanloopschalen). De werkgever leidt de werknemer op tot gekwalificeerd werknemer.* ***(DS Smith Packaging Netherlands B.V.)***

De meeste afspraken over het loon voor bbl'ers komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (41%) en de zorg (13%). In de sectoren cultuur, sport, en recreatie/ overige dienstverlening (5%), horeca (5%), landbouw, bosbouw en visserij (4%), en openbaar bestuur (1%) komen de minste afspraken over het loon voor bbl'ers voor.

2.3.2.1. Loon naar rato

Voor bbl'ers geldt een wettelijk minimum aantal uren in de beroepspraktijkvorming (bpv). Sommige bbl'ers werken volgens dit minimum, terwijl andere bbl'ers meer uren per week werken. Daarom is onderzocht in hoeverre in de 78 cao's met een afspraak over het loon voor bbl'ers sprake is van een loon naar rato. Het loon dat bbl'ers ontvangen staat dan in verhouding tot het aantal gewerkte uren.

In 33 cao's is sprake van een afspraak over het loon naar rato. Soms wordt het 'naar-rato-beginsel' duidelijk in een afspraak vermeld: het loon wordt naar verhouding van het aantal gewerkte uren of per uur betaald. In andere gevallen wordt het 'naar-rato-beginsel' niet specifiek in een afspraak vermeld: in een cao zijn dan alleen salaristabellen met bedragen opgenomen die gelden voor een volledige werkweek.

2.3.2.2. Loonverschillen naar leeftijd, leerjaar en niveau

Verder is onderzocht in hoeverre in de 78 cao's met een afspraak over het loon voor bbl'ers sprake is van loonverschillen op basis van leeftijd, leerjaar en niveau. Verschillen in loon worden voornamelijk gemaakt op basis van leeftijd. Dat is het geval in bijna twee derde (48) van de 78 cao's met een afspraak over het loon voor bbl'ers. Vaak wordt de bbl'er ingeschaald conform het wettelijk minimumloon (wml) of wettelijk minimumjeugdloon (wmjl). Dat geldt voor ongeveer een derde van de 48 cao's waarin afspraken over het loon voor bbl'ers verschillen op basis van leeftijd.

Voor alle BBL-ers geldt [...] feitelijk het wettelijk minimumloon. De overheid verhoogt de wettelijk minimum lonen twee keer per jaar. De BBL-lonen worden dus twee keer per jaar verhoogd. ***(Zeilmakerijen, Dekkledenvervaardiging, Dekkledenverhuur, Scheepstuigerijen en de Scheepsbenodigdhedenhandel)***

In enkele cao's wordt aangegeven dat het wettelijk minimum(jeugd)loon wordt aangevuld met een bepaald percentage, bijvoorbeeld 20 procent.

De loonschaal voor BBL-leerlingen en voor werknemers die via de participatiewet aan het werk zijn, bedraagt het wettelijk minimum(jeugd-)loon plus 20%. ***(Bos en Natuur)***

Leeftijd kan ook terugkomen in een cao-afspraak over het loon voor bbl'ers zonder te verwijzen naar het wettelijk minimum(jeugd)loon. Er wordt dan bijvoorbeeld een (cao-eigen) leeftijdsstaffel bij schaalbedragen gehanteerd. Soms is deze staffel alleen van toepassing op bbl'ers tot een bepaalde leeftijd, bijvoorbeeld 20 jaar en jonger. Voor bbl'ers van 21 jaar en ouder is dan bijvoorbeeld de functie waarvoor zij worden opgeleid bepalend voor het loon.

Een andere mogelijkheid is dat bbl'ers loon krijgen op basis van bbl-leerjaar of niveau. In 25 van de 78 cao's met een afspraak over het loon voor bbl'ers is sprake van loonverschillen op basis van het leerjaar van de bbl'er. Loonverschillen op basis van niveau komen het minst vaak voor, namelijk in 13 van de 78 cao's met een afspraak over het loon voor bbl'ers. Echter, wanneer het loon op basis van leerjaar of niveau lager is dan het loon dat de bbl'er hoort te krijgen op basis van het wettelijk minimum (jeugd)loon, krijgt de bbl'er in de regel alsnog het wettelijk minimum(jeugd)loon.

Indien een werknemer de Beroepsbegeleidende leerweg (BBL) binnen een Mbo-opleiding volgt, wordt het loon bepaald aan de hand van de leerlingenschaal als bedoeld in bijlage 14 van deze cao. De salarishoogte is afhankelijk van het in voornoemde salarisschaal vermelde leerjaar. Als het voor de werknemer geldende minimum (jeugd)loon, behorende bij zijn leeftijd, hoger is dan het uit de leerlingenschaal voortkomende salaris, dan dient dit loon te worden betaald. ***(Huisartsenzorg)***

2.3.3 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden

Het stagepact MBO onderstreept het volgende: "We vinden het belangrijk dat studenten een passende vergoeding krijgen en geen extra onkosten hoeven te maken voor hun stage". Onkosten kunnen gaan over reiskosten, kosten voor een VOG, werkkleding of leermiddelen. Aangezien bbl'ers gemiddeld één dag per week onderwijs volgen en op die dag niet betaald kunnen werken, kan doorbetaling van de onderwijsdagen ook als een vergoeding worden gezien.

In 70 cao's (45 bedrijfstakcao's en 25 ondernemingscao's) zijn afspraken over onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden voor bbl'ers opgenomen. Dat is iets minder dan de helft van de 151 cao's met een afspraak over bbl'ers.

De meeste afspraken over onkostenvergoedingen voor bbl'ers komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (44%), handel (13%) en de zorg (13%). In de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, cultuur, sport, en recreatie/overige dienstverlening, zakelijke dienstverlening, en vervoer en opslag komen de minste afspraken over onkostenvergoedingen voor bbl'ers voor. Hieronder zullen enkele van de veelvoorkomende onkostenvergoedingen voor bbl'ers besproken worden.

2.3.3.1. Reis- en verplaatsingskostenregeling

In 13[17] van de 70 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers is een afspraak opgenomen over de vergoeding van reis- en verplaatsingskosten. In vier cao's is sprake van een aparte afspraak voor bbl'ers, zoals een vast (bruto)bedrag per kilometer of een vergoeding van de reiskosten van en naar de opleidingslocatie. In zeven cao's vindt de vergoeding plaats volgens bestaande cao-afspraken voor reguliere werknemers. Verder is in twee cao's de vergoeding aan voorwaarden gebonden.

De door de leerling wegens schoolbezoek gemaakte reiskosten zullen door de werkgever worden vergoed, als en voor zover zij meer dan 2% van het voor de leerling geldende schaalsalaris bedragen. ***(Menken Drinks B.V.)***

[17] Bij de telling van aantallen cao's met afspraken over de vergoeding van reis- en verplaatsingskosten voor bbl'ers is uitgegaan van afspraken waarmee de bbl'er in verband is gebracht. Aangezien cao's veelal van toepassing zijn op bbl'ers, zal het aantal cao's met afspraken over de vergoeding van reis- en verplaatsingskosten voor bbl'ers hoger zijn dan het aantal hier vermeld.

2.3.3.2. Doorbetalen onderwijsdagen

In 42 van de 70 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers wordt iets over het doorbetalen van de onderwijsdagen vermeld. In de meeste cao's geldt deze doorbetaling voor een maximum aantal uren of dagen per studiejaar of week dat onderwijs wordt gevolgd. In andere cao's bevat de afspraak niet meer informatie dan dat de uren of dagen voor (verplichte) scholing worden doorbetaald. Daarnaast zijn er cao's waarbij duidelijk is aangegeven dat het doorbetalen van de onderwijsdagen naar rato van de werkweek van de bbl'er plaatsvindt.

> *We bedoelen [...] de BBL-Opleiding Niveau 2, 3 of 4 volgens de Wet educatie en beroepsonderwijs. Deze werknemers gaan één dag per week naar school. Ze krijgen voor deze wekelijkse schooldag hun salaris doorbetaald. Maar alleen als ze met de werkgever een werkweek hebben afgesproken van gemiddeld 32 uur. Dat komt neer op vier dagen werken en één dag naar school. De voorwaarde hierbij is dat de werknemer bij de werkgever werkt op de dagen waarop hij niet naar school gaat en wel salaris krijgt. [...] Heeft de werknemer een werkweek afgesproken van minder dan 32 uur? Dan krijgt hij naar evenredigheid salaris voor de wekelijkse schooldag. Ook in dit geval geldt dat de werknemer bij de werkgever werkt op de dagen waarop hij niet naar school gaat en wel salaris krijgt.* ***(M&T Carrosseriebedrijf)***

In enkele cao's maakt de doorbetaling van de onderwijsdag onderdeel uit van het totale loon van de bbl'er waarbij naast vakantiegeld ook een 13de maand en eventueel extra leeftijdsjaren worden toegekend.

> *Als BBL-medewerker ontvang jij een maandsalaris dat is gebaseerd op het 'minimum BBL jeugdloon naar leeftijd' zoals dat door de overheid wordt vastgesteld. Philips vermeerdert dit met twee leeftijdsjaren en een percentage van 16.33%, zijnde het wettelijke percentage vakantietoeslag en een dertiende maand. Jouw opleidingsdagen worden doorbetaald.* ***(Philips)***

2.3.3.3. Overige onkostenvergoedingen

In sommige cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers wordt een vergoeding van kosten voor de aanschaf van werkkleding, gereedschap, boeken of andere leermiddelen vermeld. Ook zijn er cao-afspraken waarbij het les- of collegegeld gedeeltelijk of volledig wordt vergoed.

2.3.3.4. Toeslagen

In 11 van de 70 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers komen afspraken over toeslagen voor. Een diplomatoeslag na succesvolle afronding van de bbl-opleiding of soms na afronding van een opleidingsjaar (dan uitkering genoemd) komt het meest voor. Ook is in enkele cao's sprake van een ploegentoeslag of toeslag bij oproep (consignatietoeslag). Deze toeslag hoeft niet in geld te worden uitgekeerd, maar kan ook in tijd worden verrekend.

> *De werkgever en de werknemer bepalen in overleg of de toeslag voor een consignatiedienst dan wel een daadwerkelijke oproep zal plaatsvinden in geld of in vrije tijd.* ***(Schilders-, afwerkings-, vastgoedonderhoud- en glaszetbedrijf)***

2.3.4 Aantal beschikbare leerplekken voor bbl'ers

Niet alleen een passende stagevergoeding en volledige onkostenvergoeding zijn thema's binnen het stagepact MBO. Ook het realiseren van voldoende stageplaatsen zodat alle studenten een stageplaats of leerbaan hebben, is een thema dat in het stagepact MBO is opgenomen.

Om deze reden is nagegaan in hoeverre de 151 cao's met een afspraak voor bbl'ers ingaan op de beschikbaarheid van leerplekken voor bbl'ers. Dat is het geval in negen cao's (twee bedrijfstakcao's en zeven ondernemingscao's). De afspraken over de beschikbaarheid van leerplekken voor bbl'ers komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven, vervoer en opslag, zakelijke dienstverlening, handel, de zorg en financiële dienstverlening.

In vier van de negen cao's staat dat het beschikbaar stellen van leerplekken de aandacht blijft houden. Leerplekken voor bbl'ers zijn dan bijvoorbeeld onderdeel van een werkgelegenheidsplan dat gedurende de looptijd van de cao wordt voortgezet. In vijf cao's wordt er gestreefd naar het creëren van leerplekken voor bbl'ers. In één cao richt een werkgroep zich op de instroom van bbl'ers door middel van een streefgetal, met perspectief op een vast contract.

> *Er zal een paritaire werkgroep worden opgericht die zich specifiek bezig zal houden met de [...] instroom van jongeren/ BBL-ers binnen de bedrijven op een arbeidsovereenkomst. De werkgroep zal een model ontwerpen, waarbij [...] voldoende perspectief aanwezig is/blijft op een vaste baan binnen een OV-bedrijf. [...] In de sector zullen minimaal 1000 [...] BBL-ers worden aangenomen met inachtneming van de reeds in de cao bestaande afspraken. Monitoring van deze afspraak vindt halfjaarlijks plaats in het overleg tussen partijen.* ***(Openbaar Vervoer)***

Naast het aantal beschikbare leerplekken, is de kwaliteit van de leerplek belangrijk. Bbl'ers werken en leren tijdens hun opleiding en het leerbedrijf ziet erop toe dat er voldoende ruimte is om te leren tijdens en naast het werken.

In 10 (negen bedrijfstakcao's en één ondernemingscao) van de 151 cao's met een afspraak over bbl'ers wordt ingegaan op de kwaliteit van leerplekken voor bbl'ers. Afspraken over de kwaliteit van leerplekken voor bbl'ers komen het meest voor in de zorg.

Vier cao's bevatten afspraken over de afstemming van de leerbaan op het theorieonderwijs: roosters worden dusdanig ingedeeld dat bbl'ers in staat worden gesteld aan de verplichtingen van het theorieonderwijs te voldoen. Ook komen in vier cao's ruimer geformuleerde afspraken voor, bijvoorbeeld dat er voldoende ruimte of gelegenheid wordt geboden om aan de opleidingseisen te voldoen.

> *Mediq zal de komende cao-periode zorgdragen voor een goed leerklimaat waar leerlingen ervaring kunnen opdoen met het werkveld. Daarnaast zal er voor de leerlingen voldoende ruimte zijn om uitvoering te kunnen geven aan de opleidingseisen die aan hun worden gesteld.* ***(Mediq)***

In twee cao's staan afspraken over de inzet van bbl'ers. Bbl'ers mogen bijvoorbeeld niet volledig als werknemer worden ingezet (maximale formatieve inzetbaarheid) of zelfstandig werken zonder aanwezigheid van een bevoegde collega.

2.3.5 Arbeidsovereenkomst voor bbl'ers

In het stagepact MBO staat de afspraak dat bbl'ers een arbeidsovereenkomst krijgen. Daarom is onderzocht in hoeverre de 151 cao's met een afspraak voor bbl'ers ingaan op een arbeidsovereenkomst. Dat is het geval in 26 cao's (20 bedrijfstakcao's en zes ondernemingscao's). In 16 van deze 26 cao's is aangegeven dat de arbeidsovereenkomst tijdelijk is. De contractduur is vaak de duur van de opleiding of de duur van de beroepspraktijkvorming als onderdeel van de leerovereenkomst. Zodra de beroepspraktijkvorming of opleiding eindigt, bijvoorbeeld na diplomering, eindigt de leerovereenkomst en daarmee de arbeidsovereenkomst.

> *De in de sector instromende werknemer die een opleiding volgt in het kader van de beroepsbegeleidende leerweg is werkzaam op basis van een arbeidsovereenkomst die gekoppeld is aan een Beroeps Praktijk Vormingsovereenkomst. De duur van het dienstverband is gelijk aan de duur van de Beroeps Praktijk Vormingsovereenkomst.* ***(Hoveniersbedrijf in Nederland)***

In vijf cao's is specifiek aangegeven dat de arbeidsovereenkomst kan worden aangegaan voor de duur van de opleiding of voor onbepaalde tijd (vast). Een vast contract komt vaker voor wanneer bbl'ers voor de bbl-(vervolg) opleiding reguliere werknemers waren. Deze bbl'ers hebben bijvoorbeeld een bbl2-opleiding afgerond en beginnen daarna met een bbl3-opleiding. Wanneer sprake is van een vast contract, blijft dit contract tijdens de (vervolg)opleiding bestaan. De andere vijf cao's bevatten geen afspraken over de contractduur, maar wel over de wekelijkse arbeidsduur.

2.4 Overige duale leervormen

- **In 58 cao's staan afspraken voor duale studenten.**
- **In 26 cao's staan loonafspraken voor duale studenten.**
- **In 23 cao's staan afspraken over onkostenvergoeding voor duale studenten; het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor.**

Bbl'ers zijn niet de enige groep studenten die leren combineren met werken. Er zijn ook andere duale leervormen. Binnen het mbo kan ook de zogeheten derde leerweg (ovo) worden gevolgd. Binnen het hbo (en wo) zijn de leraar in opleiding, de onderwijsassistent in opleiding en de hbo-v(verpleegkundige) opleiding voorbeelden van duaal onderwijs. Ook voor deze studenten zijn afspraken over loon, onkostenvergoedingen en beschikbaarheid van leerplekken in cao's gemaakt. Daarom wordt naast bbl ook bij deze vormen van duaal onderwijs stilgestaan. Voor de leesbaarheid zal in het vervolg de term 'duale studenten' worden gebruikt.

In 58 cao's (33 bedrijfstakcao's en 25 ondernemingscao's) zijn afspraken voor duale studenten opgenomen. Dat is iets minder dan 10 procent van de 681 onderzochte cao's. De afspraken voor duale studenten komen het meest voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (34%), zorg (17%), handel (9%), vervoer en opslag (ook 9%) en het onderwijs (7%).

2.4.1 Wat verdient de duale student?

In 26 cao's (11 bedrijfstakcao's en 15 ondernemingscao's) staan afspraken over het loon voor duale studenten. Dat is bijna de helft van de cao's met een afspraak voor duale studenten. Deze afspraken komen het meest voor in de sector industrie en nutsbedrijven (42%). In mindere mate komen afspraken voor in de sectoren handel, vervoer en opslag, onderwijs en zorg (alle 12% met elk 3 cao's).

2.4.1.1. Loon naar rato

Niet alle duale studenten werken evenveel uren per week. Daarom is onderzocht in hoeverre sprake is van loon naar rato (verhouding) van het aantal gewerkte uren. In zeven cao's is sprake van een afspraak over het loon voor duale studenten naar rato. Het loon is bijvoorbeeld een bepaald percentage – 25 of 50 procent – van een schaalbedrag. Dit komt voor bij cao's met afspraken over de leraar in opleiding en de onderwijsassistent in opleiding.

2.4.1.2. Loonverschillen naar leeftijd, leerjaar en niveau

Net als bij bbl'ers, geldt voor duale studenten dat in cao's afspraken kunnen worden gemaakt waarbij het loon verschilt naar leeftijd, leerjaar en niveau. Verschillen op basis van leeftijd komen het meest voor. Het gaat om 12 van de 26 cao's met een afspraak over het loon voor duale studenten. In twee van deze 12 cao's met een loonverschil op basis van leeftijd, is inschaling gebaseerd op het wettelijk minimum(jeugd)loon. In drie cao's speelt het wettelijk minimum(jeugd)loon een rol, maar kent het loon in eerste instantie een andere basis. De duale student wordt bijvoorbeeld betaald op basis van leerjaar. Alleen wanneer het wettelijk minimum(jeugd)loon hoger ligt dan het loon op basis van bijvoorbeeld leerjaar, gelden de wettelijk vastgestelde bedragen. In de andere zeven cao's worden (cao-eigen) leeftijdsstaffels of schaalbedragen gebruikt.

Naast loonverschillen op basis van leeftijd, komen loonverschillen op basis van leerjaar en niveau voor. Loonverschillen op basis van leerjaar komen in zeven cao's voor. Loonverschillen op basis van niveau komen in twee cao's voor.

2.4.2 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden

Net als voor bbl'ers, is voor duale studenten onderzocht in hoeverre afspraken over onkostenvergoedingen zoals een reiskostenvergoeding en het doorbetalen van onderwijsdagen onderdeel uitmaken van cao-afspraken.

In 23 van de 58 cao's (13 bedrijfstakcao's en 10 ondernemingscao's) met een afspraak voor duale studenten zijn afspraken gemaakt over onkostenvergoedingen of overige secundaire arbeidsvoorwaarden voor duale studenten. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (35%) en de zorg (30%). In mindere mate komen de afspraken voor in de sectoren handel, vervoer en opslag, en onderwijs (alle 9%).

2.4.2.1. Reis-, verplaatsings- en verhuiskostenregeling

Over de vergoeding van reis-, verplaatsings- en verhuiskosten zijn in vier[18] van de 23 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor duale studenten afspraken gemaakt. Twee cao's behoren tot de sector zorg en twee cao's behoren tot de sector onderwijs en gaan over de leraar in opleiding (LIO). LIOs ontvangen een reiskostenvergoeding wanneer zij geen gebruik kunnen maken van vergoedingen vanuit de regeling studiefinanciering. In één cao is afgesproken dat de LIO naast een reiskostenvergoeding recht heeft op een tegemoetkoming in verblijfs- en verhuiskosten.

> *De werknemer heeft recht op een tegemoetkoming in: a. verhuiskosten; b. reiskosten woon-werkverkeer; c. reis- en verblijfkosten die worden gemaakt ten behoeve van door de werkgever opgedragen dienstreizen. […] De leraar in opleiding heeft geen recht op een tegemoetkoming in de reiskosten woon-werkverkeer indien de leraar in opleiding gebruik kan maken van een reisvoorziening als bedoeld in de regeling studiefinanciering.* ***(Voortgezet Onderwijs)***

2.4.2.2. Doorbetalen onderwijsdagen

In negen van de 23 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor duale studenten staat een afspraak over het doorbetalen van de onderwijsdagen. In ongeveer de helft van deze cao's is de doorbetaling gebonden aan een maximum aantal uren of dagen per studiejaar of week dat onderwijs wordt gevolgd. In de andere cao's is de afspraak algemener: de student krijgt de onderwijsdagen doorbetaald zonder dat een maximum aantal dagen of uren is genoemd. In twee cao's vindt doorbetaling naar rato van de werkweek plaats.

[18] Bij de telling van aantallen cao's met afspraken over de vergoeding van reis-, verplaatsings- en verhuiskosten voor duale studenten is uitgegaan van afspraken waarmee de duale student in verband is gebracht. Aangezien cao's veelal van toepassing zijn op duale studenten, zal het aantal cao's met afspraken over de vergoeding van reis-, verplaatsings- en verhuiskosten voor duale studenten hoger zijn dan het aantal hier vermeld.

2.4.2.3. *Overige onkostenvergoedingen*

Ook voor duale studenten geldt dat soms sprake is van een afspraak waarbij kosten voor de opleiding of praktijkvorming anders dan de opleidingsdagen worden vergoed. Het kan daarbij gaan om inschrijvingskosten, boekengeld of andere 'direct aan de opleiding of praktijkvorming verbonden kosten'.

2.4.2.4. *Toeslagen*

Net als bij bbl'ers, is bij duale studenten sprake van cao-afspraken over een toeslag. Dat geldt voor vier van de 23 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor duale studenten. Er is bijvoorbeeld sprake van een startersbijdrage aan het begin van de opleiding of een leerlingenbonus wanneer de duale student een vast contract aangeboden krijgt bij diplomering.

2.4.3 Aantal beschikbare leerplekken voor duale studenten

In één cao wordt ingegaan op de beschikbaarheid van leerplekken voor duale studenten, inclusief een streefgetal.

> *De werkgever is verplicht tenminste 4% leerlingen [...] in zijn formatie op te nemen indien hij een aantal werknemers in dienst heeft dat groter is dan 100 fulltime equivalenten. Partijen bij deze CAO bevelen de werkgever aan om te streven naar realisatie van tenminste 6% leerlingen in de formatie.* ***(Gehandicaptenzorg)***

In enkele cao's zijn afspraken opgenomen over de kwaliteit van de leerplekken voor duale studenten. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de leraar in opleiding en gaat over een gelijke omvang van het leer- en arbeidsdeel binnen de arbeidsovereenkomst.

2.5 Afspraken in principeakkoorden over stages

- **In 62 van de 307 onderzochte principeakkoorden staat iets over stages.**
- **In 38 principeakkoorden staat een afspraak over stagevergoedingen.**
- **In 15 principeakkoorden wordt een gelijke beloning voor stagiairs van alle opleidingsniveaus vermeld.**

Voordat een cao bij SZW wordt aangemeld, sluiten de sociale partners vaak eerst een principeakkoord af. De principeakkoorden geven een beeld van de onderwerpen die tijdens de cao-onderhandelingen belangrijk zijn geweest. Het gaat daarbij voornamelijk om nieuwe afspraken, die nog niet in de vorige cao waren opgenomen. Maar ook kunnen afspraken uit de vorige cao die worden voortgezet of afgeschaft in het principeakkoord worden opgenomen, omdat cao-partijen het belangrijk vinden daar expliciet afspraken over te maken. In 2023 zijn er 307 principeakkoorden afgesloten (peildatum 01-01-2024) die de ontwikkeling en eventuele trends kunnen laten zien voor aankomende cao's. Om deze reden zijn ook de principeakkoorden geanalyseerd in dit onderzoek.

In 62 van de 307 principeakkoorden die in 2023 zijn afgesloten, wordt iets vermeld over stages. In vier principeakkoorden wordt het stagepact MBO benoemd. In 38 principeakkoorden gaat het over stagevergoedingen, in negen principeakkoorden is de stagevergoeding naar rato, en in 15 principeakkoorden wordt er specifiek vermeld dat de stagevergoeding geldt voor alle opleidingsniveaus.

> *Gelijke stagevergoeding. In het Stagepact MBO 2023-2027, dat onder andere door sociale partners is ondertekend, is overeengekomen dat elke student een passende vergoeding krijgt voor de stage. Sociale partners vinden het belangrijk dat studenten die stagelopen een passende stagevergoeding ontvangen en dat hierbij geen onderscheid wordt gemaakt in de vergoeding voor stagiaires van verschillende opleidingsniveaus.* ***(Branche Cao Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties)***

> *Stagevergoedingen. VGZ verhoogt de stagevergoeding en trekt deze – vanuit oogpunt van gelijkheid voor alle stagiaires - gelijk voor studenten uit het MBO, HBO en WO. Vanaf 1 januari 2024 ontvangen stagiaires bij VGZ een stagevergoeding van €600,- bruto per maand. Er wordt geen stagevergoeding gegeven als er sprake is van een snuffelstage of meeloopstage voor een korte tijdsduur (korter dan een maand).* ***(VGZ)***

Daarnaast gaat het in zes principeakkoorden over onkostenvergoedingen voor stagiairs, coassistenten en aios. Ook wordt in acht principeakkoorden het aantal stageplaatsen benoemd, waarbij het vaak gaat om het doorzetten van het aantal beschikbare plekken van vorig jaar. In 10 principeakkoorden gaat het over bbl'ers. Minder vaak ging het in de principeakkoorden uit 2023 over de inzetbaarheid van stagiairs (één principeakkoord) en de werkingssfeer in relatie tot de stagiair (drie principeakkoorden).

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

maart 2024